

MAGYAR KÜRIR.

Nr. 5.

Indult Bétsből, Pénteken, Július' 17-dikén, 1829.

B é t s.

Ó Tsász's Kir. Felsege méltóztatott Nagyságos Makkos-Hetyei Stettner Maté Urat a' Királyi Ügyek' Al-Igazgatóját, 's a' Sz. Korona Fiscálisát, jeles, buzgó és hoszszas szolgálati által szerzett érdemeinek, valamint mély tudományának tekintetéből, a' N. M. Magyar Kir. Udvari Kamarához Tanátsossá kegyelmesen kinevezni.

A' Fels. Magyar Udvari Cancellaria Gärber Raimund Urat, eddigvaló Accessistát és hites Udv. Jegyzőt valóságos Udv. Carcellistává méltóztatott kinevezni.

Török Ország.

Konstántzinápoly Jun. 25-dikén. A' N. Britanniai és Frantzia Országi Követek, Gordon Úr, és Gróf Guilleminot Generális Jun. 18-dikán érkeztek meg az ide való kikötőbe. A' Porta eleikbe küldötte, tulajdon kívánságokra azt a' gőzhajót, melyet nem réghiben 700 ezer piasteren vett meg egy Anglustól, hogy ha talám ellenkező északi szél akadályoztatná bójöveleteket a' Dardanellák torkolatjába, az hajóikat alattsággal vontassa bé; de a' mire nem vala szükségek, mind addig míg a' kikötő elejbe nem értek. — A' Követek Jun. 19-dikén szállottak ki, és nagy pompával kísértettek szállásaikra, útjokban

számtalan nézőktől körülvéetve, kik az ő megjelenéseken nem győzték rendkívül való örvendezéseket eléggé kinyilatkoztatni. A' Követ Urak azonnal jelentették tolmácsaik által a' Portánál szerentesen lett megérkezéseket, melyre a' Nagy Úrtól drága ajándékokkal tiszteltének meg. Minelutánna e' szerént az elébbeni diplomatikai egybe köttetés a' Porta és a' két Hatalmasságok között ismét helyreállott; az Anglus és Frantzia nemzetbeliek is újra tulajdon Udvaraik Követeinek oltalma alá vétettek, kik eddig a' Belgiumi Követ pártfogása alatt voltak.

Egynéhány nappal a' Követek megérkezése előtt, Jun. 16-dikán vissza tért a' Bosporus torkához a' Török hadi hajós sereg is, melly Jun. 7-dikén harmadszor evezett ki a' Fekete Tengerre, és a' mint hallani, ez úttal egész a' Szeboli tenger tetőig előre ment, de Orosz hajókkal sehol sem akadt szembe.

A' Szultán folyvást Tarapiában tartózkodik, 's a' mint hallani, ott fogja a' Követeiket Audientzián fogadni, új esegyszerű tzeremóniával.

Valamelly nagy ütközet híre érkezett ide, melly 10—14 között Sumla szomszedságában történt a' Nagy Vezér táborá és Gr. Diebitsch Gen. között. Ebben eleinte a' Törökök részére látszott hajlani a' hadi szerentse; de végre a' Nagy Vezér Sumlába húzta vissza

magát, minekutánna sok embereit 's hadi serezeit elvesztette. Sem e' felől, sem a' múlt hónapban Paravadinál történt 's a' Törökökre nézve szerentséebbnek látszott ütközetről legkisebbet sem tétett a' Porta közönseggé. Abból a' környülállásból azonban, hogy most újra keményen meglítatott minden beszéd a' politikai és hadi tárgyak felől a' kávéházakban és közönseges helyeken, azt hozzák ki; hogy az utolsó ütközet a' Portára nézve rosszszül ütött ki; a' honnan mind az Ásiai mind a' Ruméliai Basákhhoz sok Tatór Kurírok küldettek el, hogy a' segítség küldést a' nagy táborhoz sürgecsék. Ezen történet után már csak azt várják itt, hogy Szilisztria ma holnap feladja magát; sőt tegnap a' volt a' híre, hogy az Capitulatio szerént már meg is történt volna.

Eleség dolgában bővelkedik a' főváros, és annak régi ára ismét helyre állott. Aleppói levelek írják, hogy a' pestis Tripoliban (Sziriában) és ott körül belől, valamint a' Libanon hegyes vidékein is kiütött.

Smyrna, Jun. 14 kén. Gordon Ur, a' Nagy Britanniai Követ minekelétte innen elútatott volna Török Ország Fő Városába, attól tartván, hogy a' Görög Országi Elölülönök a' múlt Hónapban kihirdettetett Bloka de Végzéseit az Anglus Kereskedők hibás szempontból fogják nézni, a' következő Nyilatkozatást adta ki, a' Kereskedői Kárhoz:

„Minekutánna a' Görög Országlozsék két Végzést adott ki, mellyek közül az egyikben az Attikai, Negroponti és Voloi Tengerpartoknak bérekesztése egészen a' Rissarosi Öbölíg kiterjesztetik, és a' másikban a' Nyugoti Görög Országi Partóknak rekesztve tartása hirdettetlik: íné az Anglus Kereskedőknek ezennel tudokra adatik, hogy a' nevezett Bérekesztést, Nagy

Britannia nemtsak el nem esmérí — egy olyan pillantatban, mellyben a' Görög Ország Pacificatioját tzelzó alkudozásokkal foglalatoskodik, — hanem egyszers mind a' Középtengeren lévő Britanniai Hajós Seregnek Fő Vezére bizonyosan gondoskodni is fog róla, hogy a' Britanniai jobbágyoknak szabad kereskedése meggátolásának a' nevezett partoknál, eleit végye.“

„Azt ide tenni, talán szükségtelen is, hogy ezen nyilatkoztatásban a' Candiai Kikötőknek bérekesztetése is belefoglaltatik. Azen bérekesztésnek tellyes törvénytelenége olyan világos, mint a' nap, minekutánna a' Szövetséges Hatalmasságok abban egymás között megállapodtak, hogy Candia, semmi esetben sem fogja a' jövendőbeli Görög Országnek egy részét tenni.“ —

Minden Britanniai és Frantzia Consulok, a' Török Birodalomnak külömböző részeiben, parantsolatot vettek, hogy minél hamarébb kiki a' maga helyére visszaterjen. Ezen hír — a' mint a' Smyrnai Híradó mondja — nagy örömöt okozott a' Kereskedők között.

Görög Ország.

Az Elölülő Máj. 28-kán egy Végzést adott ki, mellyben Jul. 15-kára Nemzeti Gyűlést hirdettet Argosba. A' Gyűlés ideje alatt az Országlozsék ugyan csak a' nevezett városban fogja lakását venni. — Ez a' negyedik Nemzeti Gyűlés Görög Országban. Némelly Megyék magát az Elölülőt választották el Képviselőjökké a' Nemzeti gyűlésre, de Gróf Capodistriás, megköszönvén egyébaránt a' hozzá ez által mutatott bizodalmat, a' Képviselőseget nem vállalta fel.

Generális Church Máj. 30-kára viradóra éjjel Nyugoti Görög Országban fekvő táborából Aeginába érkezett;

útjában Lépa-nto és Messolongi várakat megégette, és akkor reggel, midőn Aeginába ért, az Elölülövel értekezést tartott.

Nagy Britannia.

London, Júl. 4-ikén. Stratford-Canning Úr (a' közeli Konstantinápolyi Követ) Jún. 29-kén Londonba megérkezett, és másnap reggel, elsőben Lord Aberdeen-nel, későbbben a' Tengeri Miniszterrel Konferenciát tartott. — Júl. 1 napján a' Búrkus Országi és Nápolyi Követek hosszú értekezést tartottak a' Külső Miniszterrel. Marquis Barbacena hasonlóképpen.

Egy Anglus Kereskedő-Hajót, mely Indiából jön vala, Jun. 15-kán a' Kanálishan közel Terceirához üzöbe vett egy Portugalliai Fregát, és midőn látta, hogy nem akarja bé vární; utánna lött. Az ágyúlövésre a' Kereskedő-Hajó megfordította vitorlát, kívánván tudni mit akar véle a' Fregát. Egy fegyveres tsajkával odamennék a' Portugallusok, 's a' Hajóra fellépnek. A' Kapitány protestál ezen erőszakoskodás ellen, 's kéri: talán háborúban vannak Angliával? De feleletül egyebet nem nyert, hanem hogy a' D. Miguel Hajós Vezére, a' ki Angra városát rekesztve tartja, ezt így parantsolta, és néki a' Hajós Vezér előtt meg kell jelennie. A' Kapitány azt kívánta, hogy ötöt vagy bötassák szabadon útjára, vagy mondják meg, hogy hajóját hadi martalékul tekintik; de felelet helyett, még egy Hadnagy jött 30 emberrel a' hajójára, és a' Britanniai zászlót leszakasztván kényszerítették, hogy menjen vélek. Másnap, minelutánna mintegy 26—28 óráig némiméülképpen fogva tartattak, tsakugyan szabadon bötattattak. (A' Times midőn ezen történetet elbeszéli, nem gyöz eléggé bämül-

ni és bosszankodni a' Lisbonai kis Tyrannusnak hatalmaskodásán, és a' Britanniai zászlónak ezen példátlan megsértéséért fényes elégtételt kíván. (Míg, tsak morog 's tsahol a' kis kutya, 's a' Times, tekintetet sem érdemel; de ha kapkod az emberhez 's még harap is, akkor már előkell az ostort venni, 's a' t.)

Terceirai Újabb tudósítások szerint, a' D. Miguel Hajósserege, még más Anglus hajókat is megfogott és Angrába vitt, a' hol portékaik söt a' Kapitányoknak 's a' Hajós legényeknek sajátjaik is erőszakosan elfoglaltattak. — Az Anglus Kereskedőhajókon kívül elfogtak egy Amérikai és egy Frantzia Brigget is.

Július 3-dikán Lord Heytesburytól levelek érkeztek Sz. Pétervárából Jun. 17-kéről. „Még akkor nap — szóll a' Courier — úgy látszik nem tudták a' Fővárosban az utolsó ütközeteket. Azt azomban bizonyosan tudták, hogy a' Vajdaságokban uralkodó nyavalya, az igazi Keleti Pestis, és hogy annál fogva a' Dniesternel ismét Koron huzattatott; mely miatt az Odeszai lakosok nagy félelemben és háborodásban vannak.“

A' Courier hirdeti a' Görög Országi Elölülönök (közeli Újságvelelünkben említett) Blokade-Végzéseit, de azzal az észrevétellel, hogy a' Mart. 22-diki Protokollumnak értelme szerint, a' Görögök tartoznak ezeket visszavenni és minden ellenségeskedéssel a' Porta ellen felhagyni.

A' Tunnel költségeit vivő Aktzionariusok Jun. 30-kán gyűlést tartottak, melyben felolvastattott Inzsinnör Vignoles Úrnak egy új plánuma, a' ki azt ígéri, hogy a' földalatti útnak hátralevő részét oltsóbban elvégezi, mint Brunel Úr. Némellyek tanátsolták, hogy ezen planumot méltó lenne tekintetbe es-

fontolóra venni; mások ellenzettek, mivel felette igazságtalan lenne Brunel Urat, az első Építő mestert, a' ki ezen munkára már nagy áldozatokat tett, ki-rekeszteni; s a' helyett javallották, hogy az Országlószéket kellene segítségért megkérni. De ezen javallás 35 szóval 23 ellen felretétegett, és az elsőbb tanátlás 36 szóval 22 ellen elfogadtatott.

S p a n y o l O r s z á g.

Miolta Cadix, mint Szabad Kikötő, megnyittatott, a' gazdag Kereskedő Hajók minduntalan érkeznek a' város alá. Az első két Hétben (Jun. 1—14-ikig) 16 Hollandus 5 Anglus és 8 más Nemzetbeli Hajók szállottak bé a' révbe.

Talaverában Jun. 15-kén iszonyú jég eső volt. A' jég-szemek akkorál, mintegy galambtojás, de nagyobbak is, nem csak minden növényeket és kisebb fákat lepusztítottak, hanem még a' Házak tetejét is beszaggatták és — a' sok tetemesen megsebhedt mezői munkásokat nem említvén — két embert agyon vertek.

P á p a B i r t o k a.

Jun. 15-kén Rómában egy Parantsolat adattatott ki, mellyben a' titkos társaságok ellen hozott minden előbbi Rendelések megújítottak, és minden a' ki az ilyen tiltott társaságoknak tanácskozásaiiban, végezéseiben, és azoknak végrehajtásában részt vesz, mint Felső sértő, halállal és jószágának elvesztésével büntetetik. Hasonló büntetés mondatik azoknak fejére; kik a' Gyűléseknek tartására helyet engednek. Mindazok, a' kik valamely titkos társaságnak létét tudják, és róla a' felsőségnél jelentést nem tesznek, 5 éztendei gályarabságra ítéltetnek. Ezen rendelés mind a' világiakat, mind a' Papi renden lévőket

egyformán illeti; sőt az idegeneket is, a' kik a' Státusban egy Hónapot eltöltöttek. Egy bizonyos Biztosság fog Itélszék gyanánt felállítatni, és annak ítélete ellen feljebb apellálni nem lehet.

S p a n y o l Á m é r i k a.

Buenos-ayres, Máj. 2-ikán. A' hartznak mind ez ideig nintszen szünete, és az Országlószék rendes Bulletineket (Napi-hirdetéseket) kezd a' hadakozás meneteléről kiadni. Admirális Brown és Generális Rodriguez, a' fejei az Igazgatószéknek; kik is parantsolatot adtak, hogy az idegenek is tartoznak feyvert főgni. A' Frantzia Fő Consul Mandeville Úr elakarja a' várost hagyni, hogy az Iris nevű Hajóra menjen által. Lavalle nem meszsze a' Fő Vároستól Moronnál táborozik, minden lovas seregeit elvesztette; de mind a' mellett is — a' mai szokás szerint — mindég gyözedelmeket ír.

A' Perui Országlószék (Jamajkából jött tudósítások szerint) nem akarja a' Columbiával kötött előleges békességet megerősíteni.

B r a s i l i a.

Midőn a' Hóvetek Házában, a' Tsa-szári Megnyitó beszédre való Válasz-Felírás készítették, a' Ministerek több ízben keményen megtámadtattak, hogy miért avatkoztak szükségtelenül és a' Brasiliai Nemzeteknek kívánsága ellen a' Portugalliai dolgokba. Nevezetesen April. 5-dikén Vasco ncellos Úr tüzessen kikelt a' Ministerium ellen; Brasiliának — monda a' többek között — semmi köze Portugalliával; és még is, midőn D. Miguel a' Constitutiót eltörlötte, a' Brasiliai Diplomatikuskok (Marquis Rezen de, és Itabáyan)

protestáltak ellene, temérdek pénzt kiadtak a' Porto felzendülteknek, hajókat és Seregeket küldöttek D. Miguel ellen a' Portugalliai szigetekre, 's a' t.; egy szóval magokat úgy viselték, mint ha a' lett volna egyenes tzeljok, hogy Portugalliát hadizenésre ingereljék. — Azt sem lehet halgatással elmellőznünk, mennyire szerentsés történet az Brasiliára nézve, hogy a' Portugalliából kibujdosott Constitutionalisták, kik elsőben ide váratattak, el nem jöttek, 's annál fogva én a' következő tikkelyt kívánom a' Felírásba belététni: „A' Követek Háza magán kívül van az öröm miatt, annak hallására, hogy a' Portugalliai Királyságból kiköltözött idegen Hadiseregek nem fognak Brasiliába jöni, és midőn nékiek a' legszerentsébb kimenegetelt kívánja, kéri egyszersmind az Eget, hogy Brasiliába soha se engedje őket jöni.“ *) — A' Belső Minister Pereira az April. 6-iki Ülésben (mellyen a' Külső Minister A r a c a t y, változása miatt, nem lehetete jelen) mentette a' Ministeriumot a' beléavatkozás vádja alól, 's a' többek között így szólott: „Az érdemes Követ midőn a' Ministeriumot a' Portugalliai dolgokba való beléavatkozással vádolja: nem tud felhozni állításának bé bizonyítására semmi Documentumot, hanem tsakegyedül abból indul ki, hogy az Európában lévő Brasiliái Diplomatika-

kusok magokat a' Portugalliai dolgokba bele elegyítették, és a' D. Miguel ellen felzendülteket pénzzel segítettek. De azt elhalgatja Vasco ncellos Úr, hogy a' mit azok Európában tettek, azt a' Brasiliái Ministerium nem hagyta helybe. 'S mit tehet arról a' Ministerium, hogy a' nagy távolság miá hamarébb el nem érhetett Londonba ez a' helybe nem hagyás, mint ohajija vala? Egy Brasiliái Diplomatikus (Visconde Itabayana Brasiliái Követ a' Londoni Udvarnál) már elbossáttatott helyéről a' Portugalliai dolgok miatt: miképpen lehet annakokáért a' Ministereket azzal vádolni, hogy ők az idegen Országok dolgaiba való avatkozást kedvellik? Az érdemes Követ azt láttatik a' Ministerekről feltenni, hogy ők keresik a' háborút, és minthogy — a' Nemzettől felvén — azt ők kezdeni nem akarják, másokat ingerelnek annak első megizenésére. De én, imé itt a' Nemzet Képviselőinek színe előtt nyilván és szentül vallom, hogy a' Ministerek soha sem fogják a' háborút kívánni, és Vasco ncellos Úr, igazságtalan vádját soha sem fogja Irással vagy tettel bébizonyíthatni.“

Ezen rövid Kivonat a' Brasiliái Országgyűlésnek egy pár Üléséből, elég-séges annak megvilágosítására, miért nem adhatja meg D. Pedro Tsászár a' Portugalliai Kiköltözötteknek az ígért segítséget és pártfogását, és leánya ügyének D. Miguel ellen való oltalmazására úgy a' mint ohajtaná fel nem állhat.

Frantzia Ország.

Páris, Júl. 6-dikán. Azok között, a' kik a' napokban a' Királynál magános audientiát nyertek, Marsal Maison és Vicomte Chateaubriand (Követ a' Sz. Széknél) valának azok, a' kik-

*) A' Válasz Felírásban, mellyet a' Követek Háza April. 10-kén a' Tsászárnak benyújtott, ez a' Hely így fordult elő: „A' Ház felette örvend, hogy Brasiliát megszabadúlva láthatja azon nehézségektől, mellyekbe az idegen seregeknek eljövetele helyezettta volna, és midőn azon ügynek, melly mellett ők hártzolnak, tellyes tetszését adja, ohajtja egyszersmind annak olgmenetelét és gyarapodását.“

kel Ö Fge hosszabb ideig beszélte. — A' Ferrieresi szép Kastélyt Báro Rothschild megvette.

A' Fő Rendek Háza Jun. 30-kán 128, voksal 1 ellen elfogadta ama peres tzikelyt az 1828-iki Számadásos Budgetból (l. M. R. 1 és 2 Szám.), melyből a' Követek Háza kitörölte a' Justitz-Palotára engedelem nélkül felépített 179,000 Frankot. Most tehát azok a' Mesteremberek, a' kik ott dolgoztak, minekutánna a' Kintstárból nem fognák ki elégtetni, kéntelenek az. Ex-Ministren Peyronnet Uron; a' kinek parantsolatjára dolgoztak; Törvényszék előtt kereskedni. Es éppen ez az, a' mit a' Követek Háza akart, de a' Fő Rendek Háza először nem akara benne meg egyezni.

A' Követek Háza, Jun. 30-kán elvégezte a' Hadi Minister Budgetját, es hozzá kezdett a' Tengeri Ministerének vizsgálásához.

Párisban magában (a' Quotidienne felszámlálása szerint) 160 nempolitikai Ujságlevelék jönnek ki, még pedig 15 minden nap, 34 minden harmadnap, 10 minden ötöd nap, 19 minden hétben, 5 minden két hétben, 94 egyegy Hónapban. —

Toulon, Júl. 2-dikán Viszszatértek az Algiri rabló-hajóknak vadászására kiküldött 4 Hajók, a' nélkül, hogy valamit találtak volna. — Az Algír lövöldözésére rendeltett Hajók ma holnap egészen készen lesznek, es a' Bomba-Hajókra nagyobbára felvannak a' Mo'sarak rakva. Hajós Kapitány Buetonniere Úr, a' ki ezen Expeditionál a' Fő Vezérséget fogja vinni, minden órán várattatik; ő, a' Provence Linea hajóra fog felülni, egyik Adjutánsa már a' hajón van. — Admirális Rigny, mint Tou-

loni Tengeri Fő Tiszt, hasonlóképpen eljö rövid nap alatt, de elérkezésének idejét még nem tudjuk.

O r o s z O r s z á g.

Tulstiból írják (Podóliának Grodnói Kerületében), hogy Ö Felsege az Orosz Tsászár Júl. 1-ső napján oda érkezett, 4-dikben pedig útját tovább folytatta Petersburg felé.

Gr. Diebitsch Gen. rendeléséből 4 gyalog batalion Pandurok állítanak fel Oláh Országi lakosokból, hogy azok a' Duna mellett hányt sántzokat es még az ország széleit is a' Törökök beütése ellen oltalmazzák. A' Számok 1792-re fog menni, 's Orosz zsoldon szolgálnak. Ezek minden adózás terhe alól fel szabadíttatnak.

Elegyes tudósítások.

Anglus Hajós Kapitány Hanchett, a' ki a' Török Hajós Seregnél szolgáltott akar venni, Máj. 30-kán Konstantinápolyba megérkezett. — Tiflisből Jun. 4-kén estvéli 6 órakor elindult Chosref-Mirza a' Persiai Hertzeg Sz. Pétervárába. — Lütke Úr, a' Föld körülutazásairól esmeretes Orosz Kapitány 1828-ban Június Havában a' Péter Páli Kikötőből (Kamtsatkában) kiindult a' Behring szorossa felé, es a' Polaris Karikáig előment; Aug. 9-kén körülhajóván a' Tsukotzki Fokot, az által ellenben lévő Fokon (az Anadyriai tengeren). Aug. 14-kén délben 12 órakor éppen azon a' helyen ebédelt, a' hol azelőtt 100 esztendővel ugyan azon a' napon Behring járt. Beljebb hatni az utasokat, (a' Föld-sark Karikáján belől) nem engedték az Éjszagnak rettenetességei, a' sűrű hó-zuzmaráz, vakító köd,

iszonyú szélvészek's a' t. — 's vissza tértek ismét Kamtsatkába. — Madagaskárban, az Özvegy Királyné (a' Radama özvegye) igen kegyetlenül uralkodik, az Anglusokat nem szenvedheti, és a' rabzolga Kereskedésnek kedvez.

Magyar Ország.

Egerből, Miskóltzról, Szikszóról, és Nagy Kállóból jött levelek szerint a' föld indulás Júl. 1 ső napján ezen helyeken is tapasztaltatott estveli nyoltz óra után; de a' melly helyeken az tsak egy pertzig (másod minutumig) tartott és semmi kárt nem tett.

J e l e n t é s.

Egy legjobb korban lévő Ifjú, ki mind a' törvényes tudományokat elvégezte 's Prokátori Diplomát nyert, mind pedig a' Keszthelyi Georgiconban szer-

zett gazdaságheli esmérteiről ajánló szép bizonyosság leveleket mutathat, kívánna tudománya köréhez alkalmaztatott hivatalt nyerni. Bízván tehetségeibe, hogy a' magára valóandó hivatalnak teljes szorgalommal megfelelend, bátorkodik magát a' Hazai birtokos T. T. Uraságnak ajánlani. A' Deák, Magyar, Német nyelveket egyformán beszéli, rátzúl és frantziául ért. Bövebb tudósítást adhat felőle a' Bétsi Magyar Újság Redactiója.

A' pénz folyamat Július 16-dikán;

közép ár:

A' Státus' 5p. Centes Obligátzióji 99.9/16

Az 1820-béli sorsósok,

Az 1821-béli hasonlók, 126 5/8

Bétsvárosa 2 1/2 p. Centes Bankó Obligátzióji, 54 5/8 for. keltek, mind Conv.

A' Bank-Aktziák keltek 1124 1/2 forinton Conv. Pénzben.

T u d o m á n y o s H i r d e t é s.

Kollégyomunk' Typographiája jobb lébrá álván, következő munkát szándékozom itt adni-ki:

Tentamen Systematis elementorum MATHESEOS purae (elementaris, ac sublimioris) demonstratae cum Appendice triplici.

IN USUM STUDII PROPRII ACCOMMODATUM.

OKOM az itt lezendő kiadásra az, hogy tulajdon vigyázatom alatt hibátlanabb legyen.

TZELOM egy olyan Compendiumot adni az Ifjaknak, a' millyent magam kívántam volna: mellyben

1-o Az Axiomák előre nyilván kitételvén, minden egyéb a' mi a' Tudomány' menetére szükséges, szorossan meglégyen mutatva.

2-o A' képzetek a' legegyszerűbeken kezdődve, úgy rakattassanak egybe, a' mint születnek, egészen addig a' sfércig, mellyet a' dolog' természete kíván.

3-o Hogy minden a' lehetőség egyszerűen, röviden 's kézzelfoghatólag adattassék elé: úgy mindazáltal, hogy egýfelől a' felsőbbeknek is (a' millyen a' Calculus Differentialis, Integralis, Variationum) természetes útja találtatván, a' neheznek könnyűüljenek, mind a' tiszta igazság' szoros megmutatására, mind azoknak (p. o. a' Geometriára, Mechanicára való) alkalmaztatására nézve; demásfelől az alsóbbak' nehézsége se lépettessék könnyűséggel által. — A' mi a' Systé-

ma valóságához tartozik, mind egyaránt fontos; nints kicsi ott nints nagy, egy jussok van a' figyelemre. —

4-o Az Alkotvány a' leg-alsóbb fundamentomokról láthatólag emelkedjék fel, míg az ég' tűz-koszorúi között a' fenekellenbe el merül: hogy látván az Ifjú, az ész akármikor és hol, 's akármely név alatt lett légyen, (az emberi nemé az), miként lépett a' leg-magasabbakra is, ne tsudálkozzék vakon. —

REMÉNYSEGEK, hogy jóllehet ez koránt sem olyan, a' millyent kedvezőbb környülállások között magam is hozhattam volna elé, az Ifjú ez által is sok idő és erő megnyeréssel, mind az alsóbb mind a' felsőbb Mathesisbe fundamentomosan vezettethetik hé; 's annál fogva, részszerént ha Mathematicus nem leszz is, azon lélekkel járva mindenütt a' lehetőségig tiszta, meghatározott képzeteket keres, 's nem maradva a' dolog' héjján, bé-néz, 's fundamentommal íté, — részszerént pedig valahára vissza is adhat azon külső világosságból, mellyel még tsak, mint fel-holdak, szürkületesen világítunk ebbe a' viradástól messze lévő éjtszakába.

Az Appendix áll azokból, mellyeket az úgy nevezett Applicata Mathesis, és Physica esztendejében tanítani idő nem jutván, a' Mathesis esztendejére tettem: ezek a' Perspectiva, Gnomonica, és Chronologia, az holott némelly nem legkönnyebb dolgok' szoros megmutatásából könnyű közönséges regulák adattatnak.

Példa tsak annyi van a' mennyi a' megértésre szükséges; azt lehet kapni mindenütt: így is a' sok Tárgynak két darabba kell köttetni — a' Tábla is sok, 's jegyeket kell hozatni, sőt újakat is öntetni: mellyre nézve az árra előre fizetve 2 Rhl. 30 kr. ezüstbe. —

Mihelyt elég elő-fizetés gyül — a' nyomtatás azonnal megindul, 's egy más után foly; és kiki nem sokára a' magáét az elő-fizetést bé-vevő Úrtól hiba nélkül kezéhez kapja.

Ha pedig ez esztendő bévégződéséig nem gyül elég pénz: úgy kiki a' magáét a' kinek adta, attól vissza kapja.

Sajnálom, hogy ezen Munkát magyarul nem adhatom ki; részszerint azért, mivel a' dolog természetét igazán, és minden más nyelven bévetteknél jobban kifejező mesterszókat lehetne bé hozni — részszerént pedig azért, hogy a' Mathesis (ez az ég' Léánya) nyelvünkön szóllva, inkább megkedveltetnék: de ezen munka nagy részint már régen deákül lévén megírva, 's fordítására most időm tellyességgel nem lévén; ezen hazafiúi kötelességemnek ezután másként szándékozom eleget tenni.

Minden ollyas helységekben méltoztatik valamely Professor Úr, (vagy más buzgó Hazafi) az előfizetést bévenni, 's engem annak idejében tudósítani, és háladatosságom' jeléül minden kilentz példányra egyet elfogadni.

Irtam M. Vásárhelyt 1829-be Májusnak 4-dikén.

Bolyai Farkas,
Mathesist és Physicát tanító Professor.

Szerkeztető és Kiadó M á r t o n J ó ' s e f, Professor. (Untere Bäcker-Strasse Nro 742.)

Nyomatató Haykul Antal. (Obere Bäcker-Strasse Nro. 752.)